

SKÖTSELPLAN FÖR NATURRESERVATET BÄCKAGÅRDEN

Denna skötselplan har utarbetats av Länsstyrelsens Mark- och Miljöavdelning i samråd med Skaraborgs läns naturskyddsförening.

I. ALLMÄN BESKRIVNING

A. DATA

Namn: Bäckagården
Areal: 8,25 ha
Kommun: Skövde
Socken: Säter
Läge: Reservatet är beläget på Billingsens nordostsluttning cirka 1 km norr om Sätters kyrka
Kartor: Topografisk karta 8D Skara NO
Ekonomisk karta 08376, 08377
Fastighet: Bäckagården 1:8'
Markägare: Gunnar Andersson

Naturvårds- förvaltare: Länsstyrelsen

B. RESERVATETS SYFTE

Syftet med reservatet är att för framtiden bevara och utveckla ett naturvetenskapligt värdefullt område med löv/ädellövskog samt bevara en god livsmiljö för en rik epifytlund- och marksvampflora med särskild tyngdpunkt på de hotade arterna. Området får utvecklas mot en i huvudsak orörd urskogsliknande skog.

C. ÖVERSIKTLIG BESKRIVNING AV NUVARANDE FÖRHÅLLANDEN

Naturförhållanden

Topografi: Reservatet ligger på Billingsens nordostsluttning cirka 145 meter över havet. Området sluttar lätt mot öster och gränsar till åkermark, betesvall, naturlig beteshage, ung granskog och gles klubbaskog. På några ställen avgränsas området av stenmurar.

Geologi: Berggrunden i området utgörs av kalksten. Kalkberget är täckt av ett säkerligen flera meter tjockt lager av kalkrik lerig morän. I väster finns en markerad åsrygg som förmodligen är en strandvall avsatt av Baltiska issjön. Mindre stenblock, avsatta av inlandsisen, finns spridda i området.

Hydrologi: Området har ständigt rörligt markvatten. Vatten genomsilar stora delar av sluttningen och flera mindre bäckar rinner genom området. Bäckan som rinner i områdets nordöstra del har grävts ut.

Vegetation:

Träd och buskskikt: Norra delen av området domineras av en 60-årig asp/askskog med inslag av gran, björk, ek, fågelbär och apel. Buskskiktet domineras totalt av hassel. Längre mot söder övergår området i askdominerad ädellövskog med en ålder av 80-100 år. I detta parti finns också några stora ekar samt asp, lind och al. Hasseln dominerar även här buskskiktet. I områdets centrala del växer ett 10-tal granar. Klibbal påträffas lite här och var i området, men kanske allra mest i den östra kanten. I den östra delen finns en, liten dunge med ett 10-tal björkar. Längs den gamla strandvallen i väster växer en äldre ädellövskog med flera grova ekar och askar samt enstaka oxel. Här påträffar man också en liten lövängsrest med gamla hamlade almar och askar. Den sydligaste delen av området är betydligt mer öppen och domineras av ask, men inslaget av andra ädla lövträd är stort. Buskskikt saknas nästan helt i södra delen p.g.a. fårbyte.

Kärlväxtflora: Floran i området är rik och påverkas av den kalkrika jorden med högt pH. Den skiljer sig dock inte så mycket från flera liknande lövskogsområden på alunskiffer eller kalk i samma socken. Sålunda förekommer här en lundflora bestående av enstaka storrams, kransrams i ruggar lite här och där, ormbär, lundgröe, vispstarr, rödblåra, lundstjärnblomma, blåsippa, enstaka trolldruva, nunneört, gökärt, underviol, lungört, stinksyska, vätteros och skogssallat. (*Polygonatum multiflorum*, *P. verticillatum*, *Paris quadrifolia*, *Poa nemoralis*, *Carex digitata*, *Silene dioica*, *Stellaria nemorum*, *Hepatica nobilis*, *Actaea spicata*, *Corydalis intermedia*, *Lathyrus vernus*, *Viola mirabilis*, *Pulmonaria officinalis*, *Stachys sylvatica*, *Lathraea squamaria*, *Lactuca muralis*). Bland orkidéerna märks skogsnycklar, tvåblad och nästrot (*Dactylorhiza fuchsii*, *Listera ovata*, *Neottia nidus-avis*). Bland de mer intressanta lundväxterna, sett i länsperspektiv, som förekommer i området är de i Sätters socken ganska allmänt förekommande arterna skogsstarr, lundviol och lundkardborre (*Carex sylvatica*, *Viola reichenbachiana*, *Arctium nemorosum*). Vid bäcken och kring rännilar växer kabbeleka, bäckbräsma, gullpudra och kärrfibbla (*Caltha palustris*, *Cardamine amara*, *Chrysosplenium alternifolium*, *Crepis paludosa*). Totalt är 75 olika kärlväxtarter funna i området.

Mossor och lavar: Ängens moss- och lavflora är rik. De gamla ädellövträden och asparna utgör förnämliga miljöer för många moss- och lavararter, men även marken, stenblocken och den döda veden är bra miljöer för många arter. Utforskandet av områdets moss- och lavflora har hittills bara skett mycket sporadiskt, så nedanstående genomgång, mest av mossor, får inte betraktas som fullständig. På marken påträffas arter såsom den kraftiga kranshakmossan (*Rhytidiadelphus triquetrus*) som ofta växer ihop med blåsippor, vågig sågmossa (*Atrichum undulatum*), olika arter av det stora släktet gräsmossor, sprötmossor (*Brachythecium* spp, *Eurhynchium* spp), stjärnmossor (*Mnium* spp) och tujamossor (*Thuidium*).

På stenblock påträffas t.ex. den vackra kruskalkmossan (*Tortella tortuosa*), mussvansmossa (*Isothecium myosuroides*), skogsgrimmia (*Grimmia hartmanni*) som växer i stora kuddar, skärbladsmossa (*Paraleucobryum longifolium*) med sin märkliga gråaktiga färg och strålkranmossa (*Schistidium apocarpum*).

På trädstammar: På aspar påträffas ofta aspglansmossa och olika hättmossor (*Pylaisia polyantha*, *Orthotrichum* spp) medan äldre almar och askar ofta hyser arter som den vackra guldglänsande guldlockmossan (*Homalothecium sericeum*), allémossa, grovbaronmossa och trubbfjädermossa (*Leucodon sciuroides*, *Anomodon viticulosus*, *Homalia trichomanoides*). Andra arter som kan påträffas på de gamla träden är späd krypmossa och trädkrypmossa. (*Amblystegium serpens*, *Amblystegiella subtilis*). På

hasselkvistar påträffas ofta krusig ulota *Ulotia crispa*). Nämnda arter tillhör bladmossorna. Flera levermossarter förekommer också på träden. En av dessa är trädporella (*Porella platyphylla*).

De gamla askarna och almarna i den forna lövängen hyser en intressant lavflora med mängder av almlavl, *Gyalecta ulmi*). Här påträffas också de hotklassade arterna *Gyalecta flotowii* och *Biatorella monasteriensis*. På äldre ekar påträffas ofta knappåslavar (*Caliciales*). På murken ved i ängen påträffas kopparglansmossa och stubbspretmossa (*Platygyrium repens*, *Herzogiella repens*, *Herzogiella seligeri*).

Svampflora: Svampfloran i området är rik och innehåller många sällsynta och rara svamparter. Detta beror framför allt på områdets ovanliga karaktär, lång kontinuitet av lövträdsförekomst och den stora rikedomen på lövved. Totalt har mer än 200 olika svamparter påträffats i området. Utav dessa är ett 40-tal sällsynta eller mycket sällsynta i hela landet. Några exempel på ovanliga arter i skogen följer nedan.

Skivlingar och soppar.

I området förekommer mest små och tunnköttiga svampar av många olika svampsläkten, men man kan även finna en del större köttigare svampar. En av dessa är en mycket märklig form av röd flugsvamp. (*Amanita muscaria* var. *aureola*). Det viktigaste kännetecknet för denna varietet är dess storlek.

Den är mycket kraftigare och större än vanlig röd flugsvamp. Detta gäller i synnerhet foten som är mycket tjock. Andra kännetecken för denna varietet är den gula färgtonen i foten och på ringen. Bland övriga stora arter i området märks bl.a. flera olika arter av champinjoner (*Agaricus* spp), spindelskivlingar t.ex. purpurfotad spindling och asprotspindling (*Cortinarius porphyropus*, *C. argutus*). Vidare påträffas doftfränskivling, irismusseron, droppklibbskivling, gröngul flamskivling, (*Hebeloma sacchariolens*, *Lepista irina*, *Limacella guttata*, *Pholiota gummosa*) och flera olika arter av kremlor t.ex. *Russula purpurata*.

Bland sopparna påträffas arter såsom eldsopp och brun aspsopp (*Boletus luridus*, *Leccinum duriusculum*). Av rariteter bland skivlingarna kan räknas zonrisk och den hotklassade tårkragskivlingen (kat.2). En annan mycket sällsynt art som påträffats i området är pärlmusseron (*Melanoleuca verrucipes*).

Många av de mindre arterna växer på stubbar och död ved. Bland dessa kan särskilt nämnas flera rödsporiga arter såsom t.ex. den hotklassade lilanoppingen (*Entoloma euchroum*), (kat 3) och flera sköldskivlingsarter t.ex. gulfotssköldskivling (*Pluteus romelli*) och *Pluteus thomsoni*. Bland övriga ovanliga arter som växer på ved kan nämnas stinkbrosskivling, (*Micromphale foetidum*) och flera olika arter av hättor (*Mycena* spp). Flera hättor påträffas också på barken av äldre lövträd. På marken växer flera små arter t.ex. av släktet trådskevlingar och sprödskevlingar. (*Inocybe* spp, *Psathyrella* spp.). Tyvärr är de flesta arterna i dessa släkten mycket svåra att artbestämma, vilket gjort att de flesta hittills ej fått något namn.

Röksvampar och fingersvampar

I området påträffas flera olika arter röksvampar och fingersvampar. På aspved växer den utomordentligt vackra och sällsynta kandelabersvampen (*Clavicornia pyxidata*). Ett annat fint fynd frånskogen är den sällsynta slöjröksvampen (*Lycoperdon mammiforme*) påträffas sällsynt på Kinnekulle men har för övrigt ganska få växtplatser i Sverige.

Tickor och skinn

I reservatet förekommer apelticka (*Tyromyces fissilis*). Arten är starkt hotad i landet (hotkategori 2). Andra ovanliga tickor som är påträffade i området är strävticka och rökticka (*Antrodiella hoehnelii*, *Bjerkandera fumosa*). Den i vanliga fall ovanliga fläcktickan (*Skeletocutis nivea*) förekommer ymnigt i området. Bland ovanliga skinnsvampar kan nämnas taggplätt och labyrintgrynn (Eichleriella deglubens, *Phlebia rufa*).

Markanvändning

Den gamla ekonomiska kartan från 1880-talet visar att området då var lövbärande äng. Området har därefter vuxit igen till ädellövskog och har under flera decennier varit i stort sett opåverkat av skogliga åtgärder. Den sydligaste delen av området betas av får.

Tillgänglighet

Man når lättast området från gamla vägen mellan Skövde och Mariestad 1,7 km norr om Sätters kyrka.

II. MARK- OCH VEGETATIONSVÅRD

A. ALLMÄN MÅLSÄTTNING

Den allmänna målsättningen för reservatets skötsel skall vara att bevara ett naturvetenskapligt värdefullt område med löv/ädellövskog samt bevara en god livsmiljö för en rik epifyt- lund- och marksvampflora med särskild tyngdpunkt på de hotade arterna. Området får utvecklas mot en i huvudsak orörd urskogsliknande skog.

B. PRINCIPER FÖR DISPOSITION AV MARK SAMT BESKRIVNING AV ÅTGÄRDER

Reservatet skall i huvudsak lämnas till fri utveckling och är därför inte indelat i skötselområden.

Engångsåtgärder: Beskränning av tidigare hamlade almar och askar i områdets västra del. Uppsättning av stängsel med uppgift att hålla betesdjur borta från området.

Underhållsåtgärder: Om stora uppslag av gran noteras i samband med tillsyn bör unggran röjas bort. Røjning bör ske minst var tionde år. Uppväxande träd i stenmurarna tas bortom stenmurarna tar skada av träden.

A. ALLMÄN MÅLSÄTTNING

Skälen för reservatets bildande är uteslutande naturvetenskapliga. För besökande bör gränsmarkeringar och informationstavlor sättas upp. Inga stigar eller andra anordningar skall anläggas i reservatet.

B INFORMATION FÖR BESÖKANDE

Informationstavlor skall sättas upp på de platser som är markerade på skötselplanekartan. Tavlan skall utföras enligt svensk standard och naturvårdsverkets

anvisningar. Tavlorna skall innehålla karta över reservatet samt beskriva dess syfte, natur och gällande föreskrifter för allmänheten.

Gränsmarkeringar skall utföras enligt naturvårdsverkets anvisningar. Informationsanläggningarna skall tillses regelbundet och underhållas vid behov av naturvårdsförvaltaren.

IV. REVIDERING AV SKÖTSELPLANEN

Metoderna och skötseln av reservatet bör utvärderas vart 10:e år för att utröna om målsättningen uppfylls.

V. KOSTNADSKALKYL

Kostnadskalkyl för naturvårdsförvaltningen (fastställs ej).

VI. ANSVARFÖRDELNING OCH FINANSIERING

Finansiering av naturvårdsförvaltningen

Bekostas av staten: Samtliga i kostnadskalkylen angivna poster.

VII. REFERENSER

Johansson K-A, 1994: Ängen, blivande lövskogsreservat på Billingens sluttning. Skaraborgsnatur 1994.

Skövde kommun. Lövskogsinventering (manuskript)